

Дончо Цончев

Жътва за снимка

Идеята да се започне жътвата на ръка, със сърпове и паламарки, така бързо обхвана жени и мъже, че после никой не успя да каже със сигурност кой пръв я предложи. Кръстан председателят искаше този човек да се похвали, но кой беше той? Всеки вдигаше рамене:

– Че нали тъй решихме.

Късно вечерта, когато Кръстан не можа да заспи и стана от леглото, та отиде до блока с житото, той си помисли: „Голямата част от идеите живеят във въздуха, влизат и излизат през нас заедно с въздуха, вземат ни нещо, оставят ни нещо и ние всички чакаме някой да произнесе думата, за да се съгласим поривисто – разбрали изведнъж, че всъщност отдавна сме свързани с тях.“ Мисълта му хареса и той си обеща да я запомни. Даже изпита смътно желание някъде да я запише и в този момент силно му замириса на детство и прах. Беше тихо и топло, щурците пееха и жабите крякаха както в началото на света.

Но това беше късно вечерта, а историята започна рано сутринта, когато жените заизваждаха от раклите везани блузи и фистани, стегнаха бели забрадки и стиснаха по един сърп.

Остра възбуда личеше в очите на всички. Намериха се и шарени стомни, наикснати да омекнат свински цървули, а от всичко това най-странно изглеждаха па-ламарките – надупчени филигранно и неподражаемо от дървожди.

Мъжете отидоха в нивата рано, наскубаха въжа и ги натопиха в реката. Неколцина от тях бяха с калпаци – завърза се спор дали наистина в горещините някога някой е жънал с калпак. Трактористът Иван, който наскоро се върна от Либия, каза, че бедуините и сега си овързват главите дебело, тъй им било много по-малко горещо. Гатю добави, че по онези места хората в жегата пиели чай.

Тъй или инак, фоторепортерът от вестника дойде с една зелена „Шкода“ и работата трябваше да започва. Той се оказа едно хубаво младо момиче, като че ли направено по същия старинен начин: с фистани, калпаци, мустаци; с песни край шарена стомна; с бяло брашно от огромни воденични камъни и тежки черни биволици – равно люлеещи задници.

„Репортьорът“ беше думата, която движеше церемонията на спомена – Кръстан председателят през цялото време така наричаше момичето, а от това личеше желанието му нещата да изглеждат далеч по-значителни. Към това се стремеше и неясният градски тип, който караше зелената „Шкода“ (журналист или нещо такова) – той даваше разни съвети с вещината на меките, привидно колебливи, а всъщност безапелационни

маниери на голям режисьор.

Жените се наведоха и тръгнаха.

– Фантастично – прошепна момичето, като щракна няколко пъти със супермодерния си фотоапарат.

– А как ти е името? – попита Иван, като че ли това имаше връзка с нейната мила констатация.

– Елена – каза момичето и се ухили сладко.

– Аз съм Иван – заяви трактористът, който съвсем не беше изхарчил всичките си долари от Либия. – Бачо ти Иван.

Елена се усмихна още веднъж, след това обърна фотоапарата към него и го щракна. Иван се изпъчи, макар да си даваше сметка, че мигът всъщност бе минал.

Гатю натискаше с коляно първия сноп и го върдаляше. Отблизо сцената напомняше клане на добиче, а отдалеч – необузdana кърска любов. Три хубави булки стояха до него, прегърнали сресани руси ръкойки – те пък приличаха на заспали кърмачета по гърдите им.

Елена щракаше наред и изпитваше почти непознато удоволствие от всичко наоколо. Журналистът-режисьор, или какъвто и да е там, все нещо ѝ бръщолевеше.

Гатю награби снопа и го изправи.

Някой се провикна и вдигна високо бъклица. Фердо агрономът – разприказван неударжимо – изведнъж заприлича на журналиста, само че в най-примитивния вариант.

– Нямате представа колко ми е приятно всичко това – каза Елена на председателя, когато той я по-пита доволна ли е от идеята. – Все едно, че цял живот съм го правила. А изобщо не бях виждала паламарка.

Тя беше мушнала млечните си пръстчета в това чудновато, старинно, цървулоподобно и невероятно удобно на ръката дръвце – шляпаше го по дланта си и не спираше да се учудва как може рогът тъй идеално да лепва на извивката ѝ зад палеца.

– То си е в нас – каза Кръстан.

– Кое?

– Ами всичко това.

– О, да. Скоро четох, че цикълът за пълното оформяне на човека бил седемдесет и две хиляди години.

– Моля?

– Човек се ражда много, много пъти. Все едно отделният му живот е само един стадий. Откъде да знаем какви сме били преди, какво сме правила...

– Кога преди?

Елена се усмихна с почти неприлична спонтанност.

– В някой от предните си животи.

– Все това сме правили – каза Иван. – И все тука сме си били.

– Къде тука? – попита Елена радостно.

– По нивята тука, къде.

– О, да. – Тя обърна фотоапарата към него и отново го щракна.

– Разбирам, да – каза изведнъж председателят. – Разбрах ви за... дето споменахте фантастичното четиво.

– То не е фантастично, там е работата – каза Елена и сбърка фотоапарата към него.

– Не, не, няма нужда – каза председателят и дигна ръка пред лицето си, подобно на арестуван аферист пред телевизионния обектив.

– Дай да го прегледам, а, Елена – рече Иван.

– Кое?

– Това, дето си го чела за многото ви животи.

– Може.

Един старец подаваше бъклицата наред, куцукай-ки тежко и с чалъм. Гатю го погледна и рече:

– Дядо Спас например в следващия си живот трябва да се роди спринтьор. Ако има правда, разбира се.

– Абе, знаеш ли я правдата каква е, ако са много животите – каза Иван. – Той, както е един, много не се знае, та...

Куцият старец му подаде бъклицата и рече:

– Като ти дават, пий и недей се оплаква, Иване.

– Може пък все едни и същи да се раждаме, а, Елена? – продължи размишленията си Иван с бъклицата в ръка. – Аз например много пъти съм си мислил, че съм дядо ми.

Кръстан се засмя силно.

– Честна дума – Иван се прекръсти набързо. – Много пъти тъй... като правя нещо, като вървя някъде из двора у дома, в старата къща повече, си мисля, че и друг път съм правил това нещо и съм вървял точно така тука и си го спомням, а пък не съм го правил.

– Не му давайте повече ракия – каза Гатю и сам вдигна бъклицата да й „удари една джука“, както сам с удоволствие се изрази. – Аз пък, ей го на, винаги знам, че съм си аз.

– Че той може дядо ми да е аз! – заяви твърдо Иван. – Аз да съм той. Ти откъде знаеш?

– А не може ли баба ти – рече Гатю и отскочи, преди Иван да е

замахнал с калпака.

Женорята се развикаха и някоя изрече думата „еманципация“. Тя прозвуча като нещо, което неприлично се е разляло. Журналистът-режисьор плесна с ръце, а Кръстан поведе нанякъде Гатя и Ивана. В този момент Елена каза на Иван:

– В селото ви видях страхотно хубава стара къща. Някой път ще дойда да я снимам.

Той се дръпна грубо от ръката на Кръстан и каза кротичко, загледан в очите ѝ:

– О...

– Може ли малко така – Елена го побутна да клекне до снопа, приближи фотоапарата на две педи от лицето му и щракна.

Иван изпита чувството, че момичето бръкна за миг в душата му и тъмнолъщият обектив видя какво има там. Чу се да казва тихо:

– Аз да те заведа тебе на хубави български къщи. И в други села. Горе из балкана. Сядаме в ладата и...

– Защо пък не – каза просто и безкрайно приятно Елена.

Кръстан се развика настойчиво и Иван побягна към него.

Историята със снимките май беше приключила. Журналистът каза на Елена:

– В този час обикновено не сме си пили още кафето, а сега колко хубава работа свършихме.

– Да, бе – каза момичето.

После фотоапаратът щракна още няколко пъти към няколко бели невести и изведнъж мекият звук потъна в грохот.

Комбайните тръгнаха – огромни, еднакви, един до друг и на еднакъв отстъп встрани. Хедерите затропаха. Вдигна се прах.

– Айде! – надвикваше ги Кръстан и замаха с ръце да се освобождава теренът. – Снимките са си снимки, ама... Айде!

– Полека, бре! – извика една от жените, която тъкмо се гиздеше да я снимат. – Къде си се разбързал?

– Я виж какво си беше хубаво – рече друга.

– Кое? – попита я Елена.

– Ами тъй... Както го нагласихме.

– На мен пък ми домиля – каза най-възрастната.

– За какво? – попита жадно Елена.

– Че... знам ли. – Жената внезапно замига, та хвана крайчето на бялата си забрадка и си обърса ъгъла на окоото. – Аз бях малка, ама помня мама и баба... Бог да ги прости...

– Ето, това е пейзажът! Това е! – каза Фердо агрономът и разпери ръце, подобно на самодеец от пиеса за награждаване.

– Млъкни пък ти, бре! – викна една от жените.

– И аз помня, макар че бях ей толчава. Като тате снопи да връзва нямаше из околията. Два метра беше висок... А пък стринка ми как пееше.

– Мари, ний пък не попяхме!

– Айде! – викаше Кръстан и махаше с ръце. – Отстранете се! Песен на снимка не излиза!

– Излиза, излиза – усмихна се Елена.

Най-възрастната от жените подсмръкна, изправи глава и гласът ѝ се връза в простора:

„Карай, карай, малка моме...“

Две от жените се приближиха до нея и викнаха подире ѝ:

„Та изкарай ча на края,
ча на края, ча на слога...“

И викнаха още три от жените и тръгнаха да удължат лентата на носите:

„Накрай има зелен явор
и под явор малко момче...“

Всичките жени се наредиха една до друга, гласовете им се сляха над равното златно море, плиснаха се далеч и се устремиха нагоре – като че ли искаха да се вържат високо, високо в небето:

„То си прави тънки урки,
тънки урки и кавали...“

С първия комбайн жънеше Иван. Той спря. Спряха и другите. Във внезапната тишина писъкът на жените накара Елена рязко да изтръпне. Тя бързо потърси с очи Иван и силно му махна с ръка.

Той се огледа за бъклицата – куцият дядо Спас беше далеч.

Пушеше му се – тук в блока, на свящото място, беше грях даже да го помислиш.

Ходеше му се с новата „Лада“ и с тая Елена далеч по селата из

балкана – оня, градският, все бръщолевеше нещо край нея.

Жънеше му се – спряха го да му пеят.

Живееше му се на Иван – ах, колко му се живееше... И както беше закован сега отвсякъде, за всичко, пое дълбоко дъх и се вторачи в теорията за нашето безкрайно прераждане.

И пожела с тръпка, от дъното на душата си, това да става вее тук – ей на тази земя пред очите му.

КРАЙ

© 1983 Дончо Цончев

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Дончо Цончев
ПРАЗНИК БЕЗ ПОДАРЪК

I издание

Рецензент Кръстю Куюмджиев
Редактор Стефан Поптонев
Художник Веселин Павлов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Тодор Бъчваров
Коректор Нина Велчева

Издателски № 7082

Дадена за набор на 6.I.1983 г.

Подписана за печат на 10.IV.1983 г.

Излязла м. май

Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,59

Условно-издателски коли 9,53.

Формат 84×108/32. Тираж 20 110

Цена 1,20 лв.

Код 22/9536222211/5605-9-83

Партиздат – София, бул. „В.И.Ленин“ № 47
ДП „Д. Благоев“ – София, ул. „Н. Ракин“ № 2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3187>]